

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту

Зав. кафедри Економіки та економічної теорії

(назва кафедри)

доц. Батажок С.Г.

(підпис,

вчене звання, прізвище, ініціали)

«31» жовтня 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ» (на
матеріалах Маловільшанської територіальної громади)
(тема роботи)**

Виконав (ла) Ольховський Володимир Миколайович

прізвище, ім'я, по батькові, підпис

Керівник проф. Юхименко П.І.

вчене звання, прізвище, ініціали, підпис

Рецензент проф. Сокольська Т.В.

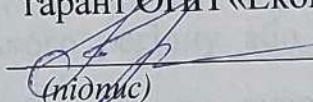
вчене звання, прізвище, ініціали, підпис

Я, Ольховський Володимир засвічую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую
гарант ОШІ «Економіка»

 доцент Т.В. Понедільчук

« 4 » листопада 2023 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

Ольховський Володимир Миколайович

**Тема: «КАПІТАЛІЗАЦІЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ» (на матеріалах
Маловільшанської територіальної громади)**

Перелік питань, що розробляються в роботі: дослідження економічного змісту основних домінант теми; аналіз природно-ресурсного потенціалу розвитку Маловільшанської ОТГ; організаційно-економічна характеристика Маловільшанської ОТГ; проведення аналізу напрямів ефективного використання природно-ресурсного потенціалу Маловільшанської ОТГ; надання пропозицій щодо напрямів підвищення ефективності використання природно-ресурсного потенціалу Маловільшанської ОТГ.

Вихідні дані: фундаментальні положення економічної науки, сучасна наукова література, наукові статті, інтернет джерела, звітність Маловільшанської ОТГ.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Період виконання	Відмітка про виконання
Огляд літератури	листопад-січень 2024	виконано
Теоретико-методична частина	лютий-квітень 2024	виконано
Аналітична частина	травень-червень 2024	виконано
Рекомендаційна частина	липень-серпень 2024	виконано
Оформлення роботи	вересень 2024	виконано
Перевірка на плагіат	жовтень 2024	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	жовтень 2024	виконано
Подання на рецензування	листопад 2024	виконано

Керівник

Здобувач

 П.І. Юхименко

В.М. Ольховський

Дата отримання завдання «4» листопада 2023 року.

АНОТАЦІЯ

В магістерському дослідженні проаналізовано підходи науковців до економічного змісту терміну природно-ресурсний потенціал сільських територій. У своїй роботі ми виходимо з такого його розуміння – це здатність природного комплексу сільського регіону або його окремих компонентів задовольняти потреби виробників в енергії, сировині, здійсненні різноманітних видів господарської діяльності. Центром нашого дослідження є аграрне підприємство, ефективність якого у великій мірі залежить від розвитку території. Тому окремо виділено поняття «сільські території», яке еволюціонує і як наукова категорія, і як спосіб людського проживання та освоєння ресурсів навколишнього природного середовища даної території. Зроблений аналіз наявного природно-ресурсного потенціалу досліджуваного ОТГ Маловільшанське, сукупність якого засвідчила, що громада має природно-ресурсний потенціал розвитку. На даний час розвиток агропідприємств мають загрозу у вигляді двох чинників: у зв'язку з агресією росії спостерігається відтік працездатного населення за межі громади, демографічний перекис в бік людей пенсійного віку, та відсутність інвестицій для забезпечення сталого розвитку економіки громади.

Доказано, що Маловільшанська ОТГ має досить вагомі ресурси для ефективного використання виробничого потенціалу громади. Громада має ряд об'єктів, які можуть бути запропоновані інвесторам – вільні від забудови земельні ділянки, а також приміщення різного цільового призначення які можуть бути капіталізовані на певних умовах сприяння розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Однак в цьому проблемою є незавершена інституціоналізація управління в умовах децентралізації.

Ключові слова: природно-ресурсний потенціал, виробничий потенціал, людський капітал, інституціоналізація управління, сільські території.

Keywords: natural resource potential, production potential, human capital, institutionalization of management, rural areas.

ABSTRACT

Keywords: natural resource potential, production potential, human capital, institutionalization of management, rural areas.

The master's study analyzed the approaches of scientists to the economic meaning of the term natural resource potential of rural areas. In our work, we proceed from this understanding of it - it is the ability of the natural complex of the rural region or its individual components to satisfy the needs of producers in energy, raw materials, and the implementation of various types of economic activity. The center of our study is an agricultural enterprise, the effectiveness of which depends to a large extent on the development of the territory. Therefore, the concept of "rural territories", which evolves both as a scientific category and as a way of human habitation and development of the resources of the natural environment of this territory, is separately highlighted. An analysis of the existing natural resource potential of the studied OTG Malovilshanske was made, the totality of which proved that the community has a natural resource potential for development. At present, the development of agribusiness and agribusiness is threatened by two factors: in connection with Russia's aggression, there is an outflow of the able-bodied population outside the community, a demographic shift towards people of retirement age, and a lack of investment to ensure the sustainable development of the community's economy.

It has been proven that the Malovilshan OTG has quite significant resources for the effective use of the production potential of the community. The community has a number of objects that can be offered to investors - land plots free from development, as well as premises of various purposes that can be capitalized under certain conditions to promote the development of social infrastructure in rural areas. However, the problem in this is the incomplete institutionalization of management in conditions of decentralization.

Keywords: natural resource potential, production potential, human capital, institutionalization of management, rural areas.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ОСНОВНИХ ДОМІНАНТ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Сутність категорії «природно-ресурсний потенціал» та інституціональні проблеми його використання ОТГ	9
1.2. Економічний зміст терміну «сільські території»	16
Висновки до першого розділу	20
Розділ 2. ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛОВІЛЬШАНСЬКОЇ ОТГ ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	22
2.1. Проблеми капіталізації природно-ресурсного потенціалу Маловільшанської громади	22
2.2. Економічна архітектоніка Маловільшанської ОТГ: стан та рівень використання	39
Висновки до другого розділу	50
Розділ 3. НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ МАЛОВІЛЬШАНСЬКОЇ ОТГ	53
3.1. Перспективні напрями розвитку	53
3.2. Оцінка потенціалу розвитку	59
Висновки до третього розділу	59
ВИСНОВКИ	61
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	63

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бардіна Т.О. Розвиток сільських територій в умовах реформи децентралізації. - Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Дисертаційна робота на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/4fafa323-4e6a-4e61-8618-45d766fa67b2/full>
2. Белевят О.А. Соціально-економічний розвиток сільських територій в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.03. Миколаїв, 2012. 20 с. ✓
3. Голян В. Плата за природні ресурси в умовах децентралізації: інвестиційний аспект. Інвестиції: практика та досвід № 7/2016. С. 7 – 16. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2016/3.pdf
4. Грановська Л.М., Нижеголенко К.С. Теоретичні підходи до формування категорій "сільські території" та "сільський регіон". Збалансоване природокористування. 2016. № 1. С. 10—15. URL: http://irb.nubip.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_14/cgiirbis
5. Гудзь В. П., Лісовал А. П., Андрієнко В. О., Рибак М. Ф. Землеробство з основами ґрунтознавства і агрохімії: Підручник. 2-ге вид., перероб. та допов.. К.: Центр учбової літератури, 2007. 408 с. ✓
6. Данилишин Б. М., Дорогунцов С. І, Міщенко В. С. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. К.: ЗАТ «ШЧ ЛАВА», 1999. 86 с. ✓
7. Державно-підприємницьке партнерство у створенні інфраструктури сільських територій / П.І. Юхименко та ін. Біла Церква. БНАУ. 2020. 225 с.
8. Державно-підприємницьке партнерство в умовах формування інституціонального порядку децентралізації: монографія. Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін. За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2022. 639 с.

9. Довгаль О. В. Стан та особливості використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. 4. С. 88-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apie_2018_4_16

10. Довгаль О. В. Ресурсний потенціал сільських територій: зміст та особливості еволюції. Український журнал прикладної економіки. 2018 рік. Том 3. № 3. С. 110 – 119.

11. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т 3. / Редкол. С.В. Мочерний та ін. Київ, «Академія», 2002. 932 с.

12. Жерибор Л. Л. Природні ресурси сільських територій як основа їх відтворення. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2011. вип. 20. ч. I. С. 89-94. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/486>

13. Ізраїльський досвід зрошення. Державне агенство меліорації та рибного господарства України. 21.08.2023. URL: https://darg.gov.ua/_izrajiljsjkij_dosvid_0_0_0_12848_1.html

14. Калачевська Л.І. Інноваційний розвиток сільських територій: наукові основи, стан та перспективи. Монографія. Суми: ФОП Литовченко Є.Б., 2019 - 276 с. URL: <https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/11217/pdf>

15. Конкурентоспроможність аграрного підприємства: підручник / П. І. Юхименко, О. А. Шуст, Т. М. Димань та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Шуст О. А. — Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 536 с.

16. Кульганік О.М. Формування системи соціально-економічного розвитку сільських територій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.07.02. Київ, 2010. 21 с

17. Лісовий А.В. Державне регулювання розвитку сільських територій: монографія. Київ: Дія, 2007. 400 с.

18. Лук'янець В. Парадигма. Філософський енциклопедичний словник /за ред. В.І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 751 с. с. 272. URL: <https://shron1.chtyvo.org.ua>

19. Маловільшанська територіальна громада. Бюджет громади. URL: <https://decentralization.ua/newgromada/4068/budge>

20. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2004. 428 с.

21. Марченко С.Ю. Сутність поняття "сільські території" та його визначення в юридичній літературі. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. № 1. С. 149—151. URL: https://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe.

22. Мацелюх Н.П., Максименко І.А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 382 с

23. Мержинський Є. К., Глушевський В.В. Теоретичні аспекти моделювання еколого-економічного природно-ресурсного потенціалу. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2011. № 2. С. 110 – 116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2011_2_16

24. Пивовар П.В., Пивор А.М. Формування визначення поняття «сільська територія» як економічна категорія. Агросвіт. № 11. 2021. С. 21–33. С. 24. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2021/4.pdf

25. Передали на місця? Три проблеми з землею для ОТГ. Економічна правда: сайт. 12.04.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/12/646954/>

26. Попадинець Н.М., Петицька Х.О., Лещух І.В. Сучасні проблеми використання природно-ресурсного потенціату територіальних громад в Україні в умовах децентралізації. Соціально-економічні проблеми сучасної України. 2019 Випуск 3 (137). С. 3 – 9. С. 5. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20193\(137\)/sep20193\(137\)_003_PopadynetsNM,PatytskaKHO,LeshchukhIV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20193(137)/sep20193(137)_003_PopadynetsNM,PatytskaKHO,LeshchukhIV.pdf)

27. Попадинець Н.М., Патицька Х.О., Пітюлич М.М., Керецман Н.І. Аналіз ефективного використання природно ресурсного потенціалу об'єднаних

теериторіальних громад України. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019. № 3 (94). С. 65 – 76. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47509/1/1572-.pdf>

28. Природні ресурси у фінансово-економічному забезпеченні розвитку об'єднаної територіальної громади (рекомендації для місцевих лідерів та керівників ОТГ) / [упоряд. М. А. Хвесик, І. К. Бистряков, Д. В. Клиновий] ; ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». К., 2018. 36 с.

29. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств. Закон України від 10.07.2018 № 2497-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2497-19>

30. Про затвердження Порядку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23.05.2017 №262. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/383830___744853

31. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства: Постанова КМ України від 25.11.2015 № 1119. Дата оновлення: 27.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF#Text>

32. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проект Закону України від 07. 04. 2005 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247

33. Прогноз бюджету Маловільшанської сільської територіальної громади на 2022-2024 роки. URL: https://rada.info/upload/users_files/04358619/.pdf

34. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: Розпорядження КМ України від 23.09.2015 №995-р. Дата оновлення: 4.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#Text>

35. Ресурсний потенціал аграрної сфери: проблеми та завдання ефективного використання: аналітична доповідь / Собкевич О. В, Русан В. М., Юрченко А. Д., Ковальова О. В., Жураковська Л. А. К.: НІСД, 2013. 76 с.

36. Розвиток аграрного сектору економіки в умовах четвертої технологічної революції: монографія / Юхименко П. І., Шуст О. А., Димань Т. М. та ін. За заг. ред. д.е.н., професора Шуст О. А. Біла Церква, БНАУ, 2023. 706 с. С. 37.

37. Розвиток інноваційної бізнес-діяльності в умовах зеленої економіки: монографія. Юхименко П.І., Шуст О.А., Димань Т.М. та ін. За заг. ред.д.е.н., професора Шуст О.А.. Біла Церква, БНАУ, 2023. 494 с.

38. Стратегія інклюзивного сільського розвитку на базі громад: проекти, реалії та європейські перспективи для України: монографія / за ред. проф. Т. О. Зінчук. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 352 с

39. Стратегія розвитку Узинської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2025 року. м. Узин, 2018. 81 с. URL: <https://uzmr.gov.ua/strategiya-rozvitku-11-07-37-04-07-2019/>

40. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf>

41. Томащук І.В. Нові підходи розвитку сільських територій України в умовах децентралізації та змін у державній регіональній політиці. Ефективна економіка. № 1. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/155.pdf

42. Удовенко І.О., Шамяків М.В., Кононенко С.І. Оцінка та прогнозування використання земельноресурсного потенціалу територій: теоретичний аспект. АГРОСВІТ. № 21. 2020. С. 61–70. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2020/10.pdf

43. Формування конкурентоспроможності агропідприємства в умовах екологізації та нового технологічного укладу аграрного виробництва / П.І.

Юхименко, О.А. Шуст, Т.М. Димань та ін. За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Шуст О. А. Біла Церква: БНАУ, 2024. 552 с.

44. Хомюк Н.Л. Особливості формування категорії «сільські території». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 17, частина 2. 2018. С. 117–120. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157730573.pdf>

45. Цимбалюк Ірина Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream.pdf>

46. Шкуратова І. І. Управління природно-ресурсним потенціалом в економічній системі регіону. Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління, 2011. №1. С. 92-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2011_1_15

47. Юхименко П. І., Батажок С. Г., Янович Н.В. Перехід до «зеленої» економіки: світовий досвід та українські реалії. Економіка та управління АПК: Збірник наукових праць. № 2 (185) 2023. Біла Церква: БНАУ, 2023. С. 29-44.

48. Юхименко П.І. Капіталізація природно-ресурсного потенціалу сільських територій в умовах децентралізації. Банківська справа. № 1 (153). 2021. С. 50-69.

49. Юхименко П.І. Інституціональний порядок розвитку партнерства держави і бізнесу. Банківська справа. № 2 (154). 2021. С. 69–83

50. Action Plan of the Global Strategy to Improve Agricultural and Rural Statistics for Food Security, Sustainable Agriculture, and Rural Development. Rome: Food and Agricultural Organization, 2012. 98 с. URL: https://www.cepal.org/sites/default/files/events/files/ce12_room-agricultural-rural-st_0.pdf

51. Ashley C., Maxwell S. Rethinking rural development. Development policy review. 2001. N 19 (4). P. 365–425. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext.pdf>

52. Definitions of rural/urban areas for use in labour statistics: Analysis of the most common criteria used. Geneva: ILO Department of Statistics, 2016. 80 c. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/--stat/documents/meetingdocument/wcms_636038.pdf

53. Dvornikova P., Khaustova M. Analysis of the current state of local selfgovernment in ukraine and directions of its reform. Prospects for the development of territories: theory and practice: materials V international scientific and practical conference of higher education students and of young scientists, Kharkiv, November 18–19, 2021 / Kharkiv O. M. Beketov National University of Urban Economy, Council of Young Scientists at the Ministry of Education and Science of Ukraine, Slovak technical university in Bratislava, Częstochowa university of technology, Odesa National University of Economics [etc.] – Kharkiv: XNUMX named after O. M. Beketova, 2021. 573 p. C. 4-7.

54. Chigbu, U. E. Concept and approach to Land management interventions for rural development in Africa. Geospatial Technologies for Effective Land Governance. Hershey, PA, USA: IGI Global, 2019. P. 1—4. URL; file:///C:/Users/TechnoPlus/Desktop/CALMIRDA.pdf

55. OECD Regional Typology. Paris: OECD Directorate for Governance and Territorial Development, 2011. 16 p. URL: https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/OECD_regional_typology_Nov2012.pdf

56. Natural Resources and Pro-Poor Growth: THE ECONOMICS AND POLITICS. OECD. 2009. 166 p. P. 21. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264060258-en.pdf?>

57. Tracking results in agriculture in less& thanideal conditions: a sourcebook of indicators for monitoring and evaluation / GPRD, FAO, World Bank. 2008. URL: <http://www.fao.org/fileadmin/templates/ess/documents/Sourcebook&WebVersion.pdf>

58. Vukovic P.M., Grujic, B. Diversification of Economic Activities and Sustainable Development of Rural Areas: The Case of the Novi Sad, Serbia.

Handbook of Research on Agricultural Policy, Rural Development, and Entrepreneurship in Contemporary Economies. Hershey, PA, USA: IGI Global, 2020. P. 167—188. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/diversification>

59. Yukhymenko Petro, Sokolska Tetyana et al. Public-and-Private Partnership Institutionalization of Ukrainian Natural Resource Potential Capitalization in Decentralization. Journal of Environmental Management and Tourism, [S.l.], v. 13, n. 5, p. 1493 - 1502, sep. 2022. ISSN 2068-7729

60. Yukhymenko Petro, Batazhok Svitlana et al. Problems of the transition of the Ukrainian economy to a “green economy” based on sustainable technological change. Journal of Infrastructure, Policy and Development 2024, 8(5), 3561. 14 p.